

TÜRKMENİSTAN
PAZAR RAPORU
EKİM 2022

HOPA

Resmi Adı	Türkmenistan Cumhuriyeti
Yönetim Biçimi	Cumhuriyet
Resmi Dili	Türkmençe(Resmi Dil), Rusça, Özbekçe
Başkent	Aşkabat
Yüzölçümü	488.100 Km
Nüfus	6,2 Milyon
Dini Yapı	Müslüman %89, Ortodoks %9,Diğer%2
Büyük Kentler	Aşkabat, Türkmenabat, Daşoğuz
Devlet Başkanı	Serdar Berdimuhammedov
Para Birimi	Manat

1.COĞRAFİ KONUM

Türkmenistan Cumhuriyeti Orta Asya'nın güneyinde, Hazar Denizi kıyısında yer almakta olup kuzeydoğusunda Özbekistan, kuzeybatısında Kazakistan, güneyinde İran ve güneydoğusunda Afganistan ile komşudur. 488 100 km'lik yüzölçümü ile bağımsız devletler topluluğunun en büyük Dördüncü devletidir. Kara Kum çölü ülkenin %80'ini kapsamaktadır.

Ülkenin başlıca üç nehri Ceyhun (Amudarya, 2 620 km), Tejen (1 150 km) ve Murgab (978 km) dır. Karakum kanalı 1 100 km uzunluğuyla tarım sektörü açısından hayati rol oynamaktadır. Nüfusun yarısı da kanal kıyısında yoğunlaşmıştır.

Başkent Aşkabat'ın da bulunduğu güney bölgesi deprem kuşağında yer almaktadır ve en son büyük deprem şehrin tamamının yok olmasına neden olan 1948 yılındaki 8 şiddetindeki depremdir. Başlıca şehirler başkent Aşkabat, Türkmenabat ve Daşoğuz'dur.

2.SİYASİ VE İDARİ YAPI

Türkmenistan Başkanlık sistemi ile yönetilen bağımsız ve tarafsız bir ülke olup, Devlet Başkanı Gurbanguly Berdimuhammedov'dur. Aralık 1999'da düzenlenen Halk Maslahatı'nda ebedi devlet başkanı seçilen Saparmurat (Niyazov) Türkmenbaşı'nın Aralık 2006'daki vefatından sonra 11 Şubat 2007 tarihinde yapılan seçimde %89 oy alan Berdimuhammedov 5 yıllığına Devlet Başkanı seçilmiştir. 2012 yılı şubat ayında yenilenen seçimlerde ise Devlet Başkanı Berdimuhammedov oy oranını arttırarak %97 oyla 2. kere seçilmiştir. Şubat 2017 cumhurbaşkanlığı seçimlerinde oyların %97,69'uyla üçüncü bir dönem için tekrar seçilmiş olup görevine devam etmektedir. Türkmenistan Meclisi'nde seçimle belirlenmiş 125 üye görev yapmaktadır. Meclis üyeleri 5 yılda bir yapılan seçimlerle yenilenmektedir. Devlet üst yönetim organizasyonunda Bakanlar Kurulu üyesi ve Bakan olarak görev yapan 9 Devlet Başkanı Yardımcısı, 23 Bakan, 5 Bakan yetkisini haiz Komite Başkanı bulunmaktadır. Yürütmenin Başı Devlet Başkanıdır. Devlet Başkanı, aynı zamanda Başbakanlık görevini de yürütmektedir.

Ülke, idari olarak 5 vilayete ayrılmıştır. Vilayetlerde üst yönetim görevi Hekimler (Belediye Başkanı ve Vali) tarafından yürütülür. Vilayet sınırları içerisinde yerleşen Şehir ve Etraflar da yine Şehir Hekimi ve Etraf Hekimi tarafından Vilayet Hekimi'ne bağlı olarak yürütülür. Daha küçük yerleşim yerleri Geneşlikler ve Obalar, Arçınlar ve Birlikler tarafından yine Vilayet Hekimi'ne bağlı olarak yürütülür. Ülkedeki beş vilayet Ahal, Balkan, Daşoğuz, Mari ve Lebap vilayetleridir.

3.DIŞ TİCARET MEVZUATI

Türkmenistan, bağımsızlığına kavuştuğu 1991 yılından itibaren ekonomik bağımsızlığı da sağlama yönünde adımlar atmaya başlamıştır. Öncelikle ülke kaynaklarını dış pazarlara yönlendirmek amacıyla, petrol ve doğalgaz sektöründeki yatırımlarına başlamış, buradan elde edilen kaynakları elektrik enerjisi üretim tesisleri, hidrokarbon yan ürünleri üretimi, altyapı ve inşaat sektöründe kullanmakta olup, bunun yanında geleneksel olarak pamuk üreticisi olduğundan hazır giyim ve tekstil sektörüne de önem vermektedir. Bu konudaki öncelikleri halen devam etmektedir.

Türkmenistan'da genel olarak bilgiye ulaşmada yaşanan sorunlar nedeniyle, gümrük ve dış ticaret ile ilgili mevzuata ulaşmak zor olmaktadır. Ancak, son zamanlarda kamu kurumlarının web sitelerini hayata geçirmeleri ile birlikte Türkmenistan Gümrük İdaresi de www.customs.gov.tm web sitesini oluşturmuştur. Dış ticaret ile ilgili mevzuat ve bu işlemler dolayısıyla alınacak vergiler bu sayfada yer almaktadır.

Ülkenin ihtiyacı olan pek çok ürünün ithal edilmesi gerektiğinden, öncelikle ülkede üretilmeyen ürünlerin ithalatında çok düşük gümrük vergileri uygulanmaktadır. Diğer taraftan, yerli üretimi korumak ve gelişmesini sağlamak amacıyla, korumacılık politikalarına önem verilerek, yerli üretilen ürünlerin benzerlerine yüksek gümrük vergileri uygulanmaktadır.

Türkmenistan Devlet Borsası (www.exchange.gov.tm), ithalatta ve ihracatta önemli bir noktadır. Tüm işlemlerin bu Borsa tarafından tescili gerekmektedir. Türkmenistan devlet kurumlarında üretilen ürünlerin neredeyse tamamı, Borsa vasıtasıyla satılmakta ve ihraç edilmektedir. Borsa üzerinden ürün alacak firmaların bir broker ile anlaşmaları ve kendilerini Borsa'ya tescil ettirmeleri gerekmektedir.

Bunun yanında, bireysel girişimciliği desteklemek amacıyla yapılan yeni düzenlemeyle; 2022 yılı başından itibaren bazı ürün grupları için bu işletmelerin ihracat gümrük vergilerinden muaf tutulmasına karar verilmiştir. Ülkede ürünlerin standartlarını belirlemek üzere "Türkmenstadartlary" kurumu kurulmuş olup, ülkeye girecek bazı ürünler için kurumdan onay alınması gerekmektedir.

4.PAZARIN ÖZELLİKLERİ

Türkmenistan'da, devletin piyasada hakimiyeti sürmekle birlikte, son yıllarda özel sektörün gelişmesi yönünde önemli gelişmeler sağlanmıştır. Plastik, inşaat malzemeleri, gıda maddeleri üretimi ve seracılık özel sektörün önemli yatırım alanları olmaktadır.

Müteahhitlik alanında, yabancılar ilk zamanlar sektörde hakim konumda iken özellikle 2015 yılından sonra bu değişmiş olup konut, okul, kreş ve benzeri yapılar ağırlıklı Türkmen inşaat firmaları tarafından yürütülmektedir. Büyük ölçekli ve özel mühendislik ve tecrübe isteyen projelerde yabancı müteahhitlere de iş verilmektedir. Bunun yanında devlete ait pek çok tesis özelleştirme kapsamında Türkmen iş insanlarına satılmaya başlanmıştır.

Bürokratik işlemlerin çokluğu ve alışık olunmadık prosedürler, dış ticaret işlemlerinde yavaşlamalara ve hukuki sorunlara yol açabilmektedir. Yeterli piyasa araştırması yapılmadan ve gerekli güvenceler sağlanmadan dış ticaret işlemlerine başlanmaması gerekmektedir.

Türk malları konusunda piyasada olumlu bir kalite algısı bulunmaktadır. Ülkede halk Türk televizyon kanallarını ilgiyle takip etmektedir. Türkmenistan'a gelerek pazar araştırması yapılması en uygun yöntem olmakla birlikte, ülkeye girişte alınması gereken vize prosedürü oldukça sıkıdır. Vize alınması için Türkmenistan'da yerleşik firma temsilcilerinin daveti gerekmektedir. Türkmenistan'da düzenlenen fuarlara katılım sağlamak, vize alımında kolaylıklar sağlamaktadır. Türkmenistan'da düzenlenen fuarların listesine www.cci.gov.tm adresinden ulaşabilmektedir.

Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları konusunda mevzuat bulunmakla beraber, etkin olarak uygulanmamaktadır. Marka değeri olan bazı ürünlerin benzerlerinin yapılması veya özellikle Çin'den ithal edilmesi haksız rekabet yaratmakta, yapılan şikayetler ve girişimler bazen sonuçsuz kalabilmektedir.

Uzun dönemli satış yapmak isteyen Türk firmalarının ülkede bir partner bulmaları işlerini önemli ölçüde kolaylaştırmaktadır.

Kamu ihaleleri genel olarak basılı yayınlar üzerinden duyurulsa da son zamanlarda bazı dijital platformlarda da duyurulabilmektedir. Ülkede şeffaf bir ihale yöntemi bulunmamaktadır.

5.ÖNEMLİ SEKTÖRLER

Türkmenistan, zengin doğalgaz yatakları ile dünyanın önemli doğalgaz üreticisi ülkeleri arasında yer almaktadır. Doğalgaz ihracından elde edilen gelir, devlet bütçesine önemli kaynak sağlamaktadır. Şu anda Türkmenistan'dan en fazla doğalgaz tedarik eden ülke Çin'dir. Ülkenin ekonomik yapısı, doğalgaz rezervlerinin yanında, petrol ve yan ürünleri, pamuk, tekstil sanayi ve gıda işleme sanayi üzerine şekillenmiştir.

Devlet ana yatırımcı konumundadır. Doğalgaz'dan gübre, polipropilen, polieliten ve akaryakıt üretimi için yatırımların birinci aşaması bitmiştir. Yeni yatırımlar konusunda zaman zaman yeni duyurular yapılmaktadır. Tekstil fabrikaları, çimento fabrikaları, kimyasal tesisler devlet yatırımları ile gerçekleştirilmektedir.

İnşaat sektöründe, önemli ve teknoloji gerektirmeyen diğer tüm faaliyetler Türkmen inşaat firmaları tarafından yerine getirilmektedir.

Bisküvi ve şekerleme, süt ürünleri, et ve et ürünleri, su ürünleri, tavukçuluk ve yumurta üretiminde Türkmen firmalar çoğalmaya başlamıştır.

Ülkede Türkiye'den bir bankamızın da ortakları arasından yer alan ticari bankacılık yapılmakla birlikte hizmet çeşitliliği ve kalitesi genel olarak düşüktür. Ayrıca ülkede sabit kur rejimi uygulandığından konvertibil dövizle ulaşmak zordur. Döviz transferleri merkezden verilen izinle yapılabilmektedir.

6. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

2016 yılı başından itibaren Türkmenistan ekonomisindeki sıkıntılar ve buna bağlı döviz gelirlerindeki azalmalar sonucu, özellikle Türkmenistan'a ithal edilen ürünlerin bedellerinin transferinde zorluklar yaşanmakta, Bankalar haftalık olarak %2 oranında transfer yapabilmekte ve son zamanlarda bu ödemelerde de gecikmeler ortaya çıkmaktadır.

Ülkede hâlihazırda yaşanan ekonomik sıkıntılar iş kültürünü de etkilemiştir. İhracat bedellerinin ödenmesinde yaşanan sıkıntıların hukuki olarak çözümlenmesi için Türkmenistan'da dava açılması mümkün olmakla birlikte, dava açacak firmanın alacak bedelinin %10'unu Mahkeme harç olarak ödemesi, avukatların dava bedelinin en az %10'u kadar bir bedel talep etmesi ve yaklaşık %5'lik diğer giderlerin oluşması ile birlikte, toplam masraflar alacak bedelinin %25'ini kapsamaktadır. Bu masrafların çokluğu ve davanın nasıl sonuçlanacağını belirsizliği nedeniyle, pek çok firma hukuki yola başvurmaktan kaçınmaktadır.

Bununla birlikte, alacak sorunlarını, Büyükelçiliğimiz vasıtasıyla, Nota'lar ile ilettiğimiz Türkmen makamlarından çoğunlukla dönüş yapılmamakta, dönüş yapıldığı durumlarda ise konunun hukuken çözümlenmesi gerektiği yönünde cevaplar verilmektedir.

Bu nedenle, Türkmenistan'a yapılacak ihracat öncesinde, muhakkak yazılı bir sözleşme yapılması, bedelin konvertibl para birimlerinden belirlenerek mümkünse peşin ödemenin tercih edilmesi çok önemlidir.

Ülkede, çoğunlukla nakit para kullanılmaktadır. Kredi kartı sadece belirli otellerde geçerlidir. Ancak, oteller kredi kartlı ödemelerde komisyon almaktadır. Çek ve senet gibi belgeler kullanılmamaktadır.

İş insanlarının ülkeye girişinde vize uygulaması bulunmaktadır. Vize almak için Türkmenistan'dan bir kişinin davet etmesi gerekmektedir.

Resmi Tatiller:

01 Ocak Yılbaşı

08 Mart Uluslararası Kadınlar Günü

21-22 Mart Ulusal Bahar Bayramı

18 Mayıs Türkmenistan Anayasa ve Magtumkuli Şiir Günü

27 Eylül Türkmenistan Bağımsızlık Günü

06 Ekim Anma Günü

12 Aralık Türkmenistan Ulusal Bayramı-Tarafsızlık Günü

Kurban ve Ramazan Bayram tatilleri, her sene Türkmenistan Devlet Başkanı'nın Kararı ile belirlenmektedir.

Devlet kurumlarında mesai 08:00-12:00=13:00-17:00 ve 09:00-13:00=14:00-16:00 olarak uygulanmaktadır. Özel sektörde; bu süreler farklı ve daha uzun uygulanmaktadır.

Yerel saat 12:00, Türkiye'de 10:00 (Türkiye'ye göre 2 saat ileri)

7.ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

Türkmenistan'da şirket kurmak ya da yabancı bir firmanın ofis veya temsilciliğini açmak için gerekli evraklar, Maliye ve Ekonomi Bakanlığına teslim edilmekte ve tescil işlemi sonuçlandırılmaktadır. Diğer taraftan ülkede faaliyette bulunan firmalar da her üç yılda bir tescillerini yenilemek zorundadır.

Son yıllarda Türkmen yetkililer, yerel firmaların büyümesini desteklemek amacıyla yabancı şirketlerin, Türkmenistan'daki faaliyetlerinde kısıtlamaya gitmekte ve tescil veya kurulum işlemlerini çok özel projeler dışında sonuçlandırmamaktadır.

Şirket kurulumu için;

1. Türkmenistan'da şirket kurmak istediğine dair dilekçe,

2. Kurulacak özel şirketin Türkmenistan'da faaliyetlerinin amacını açıklayan ve kurucuların onun faaliyet konusundaki gerekli kısa bilgileri de kapsayan yazılı dilekçe (Rusça ve Türkmençe),

3. Şirketin adını gösteren belge,
4. Açılış hakkında kurucunun kararı,
5. Şirketin hukuki adresinin Velayet veya (Aşkabat) Belediye Başkanlığı tarafından tespitini gösteren yazı,
6. Yabancı şirketinin yöneticisi tarafından onaylanmış yeni kurulan şirketin ana savalaritüzüğü (2 nüsha, Rusça ve Türkmençe),
7. Üretim yapan kurumlar için, faaliyet alanlarını ve mali kaynaklarını açıklayan, kurucu tarafından onaylanmış iş planı,
8. Mevcut düzen uyarınca tanzim edilmiş vekâletname (Eğer kayıt için belgeler kurucu tarafından sunulmuyorsa),
9. Şirketin Türkmenistan yöneticisinin anketi (3x4 ölçekli fotoğraf),
10. Yabancı yatırımcının mali statüsü hakkındaki belge-banka referans mektubu (orijinal),
11. Kurucunun pasaport bilgileri,
12. Şirketin tüzüğünde beyan edilen kurucu fonunun %50'sinin yatırıldığına dair tasdik belgesi,
13. Tescil tahsil makbuzu gibi belgeler istenmektedir.

Belge asıllarının zarf içinde elden teslim edilmesi gerekmekte, faks ile ileti kabul edilmemektedir. Sadece devlete ait Sigorta Kurumu bulunmaktadır.

Vizelerle, Devlet Göçmen İdaresi ilgilenmektedir.

Mevcut uygulamada, yabancı şirkette çalışan her bir yabancı kişiye karşılık 9 Türkmen vatandaşının çalıştırılması zorunludur. Vize alımında veya vize süresinin uzatımında bu kurala dikkat edilmektedir.

8.GENEL EKONOMİK DURUM

	2020	2021	2022*	2023*	2024*	2025*	2026*	2027*
GSYİH (Cari Fiyatlar milyar \$)	53,19	62,2	74,44	82,37	89,56	97,67	106,56	116,42
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar-%)	-3	4,6	1,2	2,3	2,4	1,9	1,7	1,7
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (Cari Fiyatlar-\$)	8 775	10 111	11 929	13 020	13 975	15 052	16 227	17 531
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	7,6	15	17,5	10,5	7,5	8	8	8
Cari İşlemler	-3,3	0,6	2,5	2,5	1,6	0,3	-0,8	-1,6

Dengesinin GSYİH'ya Oranı (%)								
Devletin Genel Toplam Borçlanmasının GSYİH'ya Oranı (%)	13,1	11,1	8,4	6,8	5,9	5,3	4,8	4,4

Kaynak: IMF

Türkmenistan, başta doğal gaz olmak üzere emtia ihracatına odaklanan bir ekonomiye sahip gelişmekte olan bir pazardır. Ekonomi büyük ölçüde devlete aittir, küçük ve az gelişmiş özel sektörde önemli bir devlet denetimi vardır.

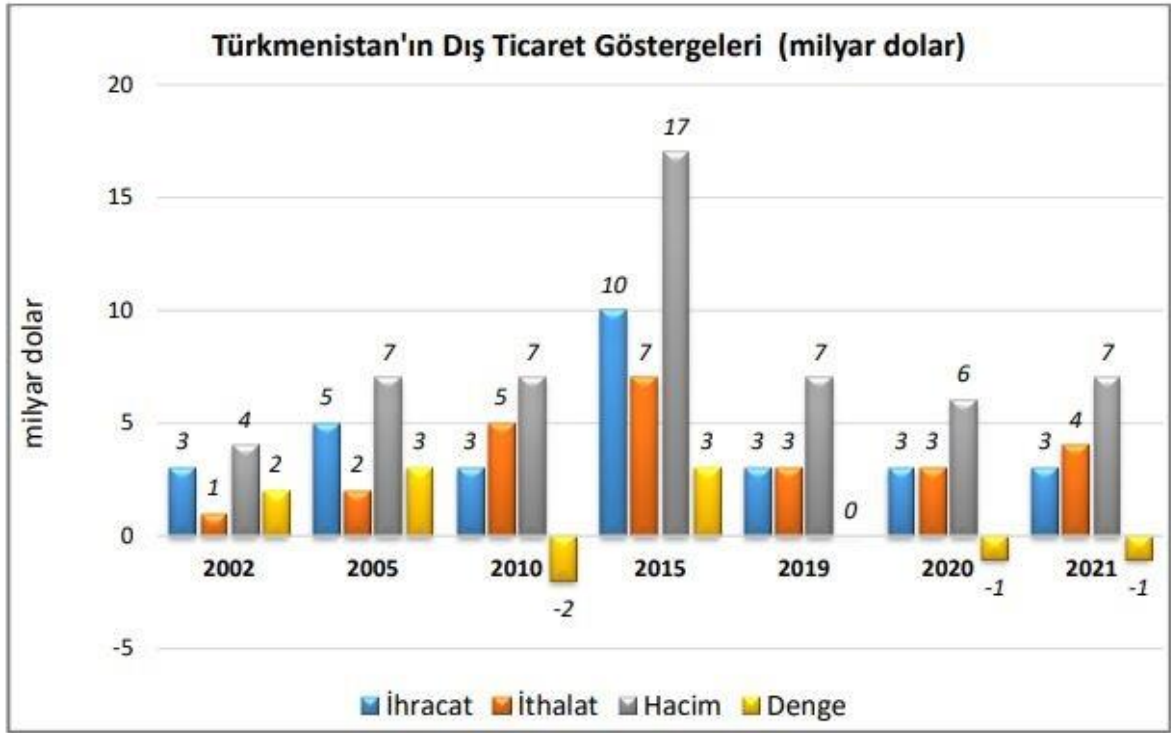
Bağımsızlığın kazanılmasından sonra, ekonomide devletçi yapı devam ettirilmiş, yeni kalkınma ve gelişme dönemi programı çerçevesinde her alanda yatırımlar hızlanmıştır. Ekonomide devlet hâkimiyetinden daha pazar odaklı bir ekonomik modele yönelime dönük reformlar başlatmıştır. Özel sektörün gelişmesi için küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi yönünde kanun çıkarılmıştır.

Başkan Berdimuhamedov'un yönetime gelmesinden sonra ülkede uygulanmakta olan ikili kur sistemine son verilmiş, ülke parası Manat'ın değeri yeniden belirlenmiş, benzin fiyatlarına sağlanan sübvansiyonlar azaltılmıştır.

2020 yılına kadar olan dönemi de içine alan yeni bir uzun vadeli kalkınma programını yürürlüğe konulmuştur. Bu programa göre ithal ikamesine dayalı ve belli sektörler için yüksek üretim hedeflerinin konulduğu bir plan benimsenmiştir. Kamudaki enerji sektörü haricindeki varlıkların 2020 yılına kadar %70'inin satışını hedeflenmiştir. Şu ana kadar yavaş ilerleme sağlanmıştır. Enerji sektörü, ormancılık, su kaynakları ve havacılık alanlarında devlet hisselerinin satışına izin verilmemektedir. Hükümet öncelikli sektörler olarak nitelendirilen pamuk, kimyasallar, imalat sanayi, altyapı alanlarına yabancı yatırım çekme konusunda isteklidir. Bazı koşullarda bu alanlarda tercihli vergi oranları ve ithalatta gümrük vergisi muafiyeti gibi teşvik uygulamaları da bulunmaktadır.

2021 yılında ülke ekonomisinde, sabit fiyatlara göre %4,6 oranında artmasıyla bir toparlanma olmuştur. Ukrayna'daki savaş ve Türkmenistan'ın ana ithalatı üzerindeki zincirleme etkiler sonucunda GSYİH büyümesinin yavaşlayarak 2022 yılında %1,2 düşeceği tahmin edilmektedir. Özel tüketimin, ithal edilen enflasyonist baskılardan etkilenmesi beklenmektedir. Yüksek küresel emtia fiyatları, Rusya ve Ukrayna üzerinden tedarik zinciri kesintileri, iç talebi sınırlayarak ithalatın zorla bastırılmasına neden olacaktır. Türkmenistan'ın doğal gaz sektörü, büyümenin ana itici gücü olmaya devam edecek ve Çin, Türkmen hidrokarbonlarına yönelik birincil talep kaynağı olmaya devam edecektir.

9.ÜLKENİN DİŞ TİCARETİ

Kaynak: Trademap, Türkmenistan Verileri

2021 yılında 3 milyar dolarlık ihracatla dünyada 127. sırada olan ülkenin ihracat yaptığı başlıca ülkeler Türkiye, Özbekistan, Çin, Gürcistan ve Rusya'dır. Ülkenin ihracatında Türkiye %23 pay ile 1. sıradadır.

Ülkenin 2021 yılında ihraç ettiği başlıca ürünler: petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar; petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar; ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar); azotlu mineral veya kimyasal gübreler ve pamuk ipliği (dikiş ipliği hariç) (ağırlık itibarıyla pamuk oranı $\geq$ %85 ve perakende olarak satılacak hale getirilmemiş)dir.

2021 yılında 4 milyar dolarlık ithalatla dünyada 147. sırada olan ülkenin ithalat yaptığı başlıca ülkeler Türkiye, Rusya, Çin, İran ve Almanya'dır. Ülkenin ithalatında Türkiye %26 pay ile 1. sıradadır.

2021 yılında ithal ettiği başlıca ürünler: helikopterler, uçaklar vb.; uzay araçları (uydular dahil), uzay araçlarını fırlatıcı araçlar ve yörünge-altı araçları; inşaat demiri; tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış); izole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar ve aşılarıdır.

10.BAŞLICA ÜRÜNLER İTİBARI İLE DIŞ TİCARET

A)İHRACAT

Kaynak: Trademap, Türkmenistan Verileri

B)İTHALAT

Kaynak: Trademap, Türkmenistan Verileri

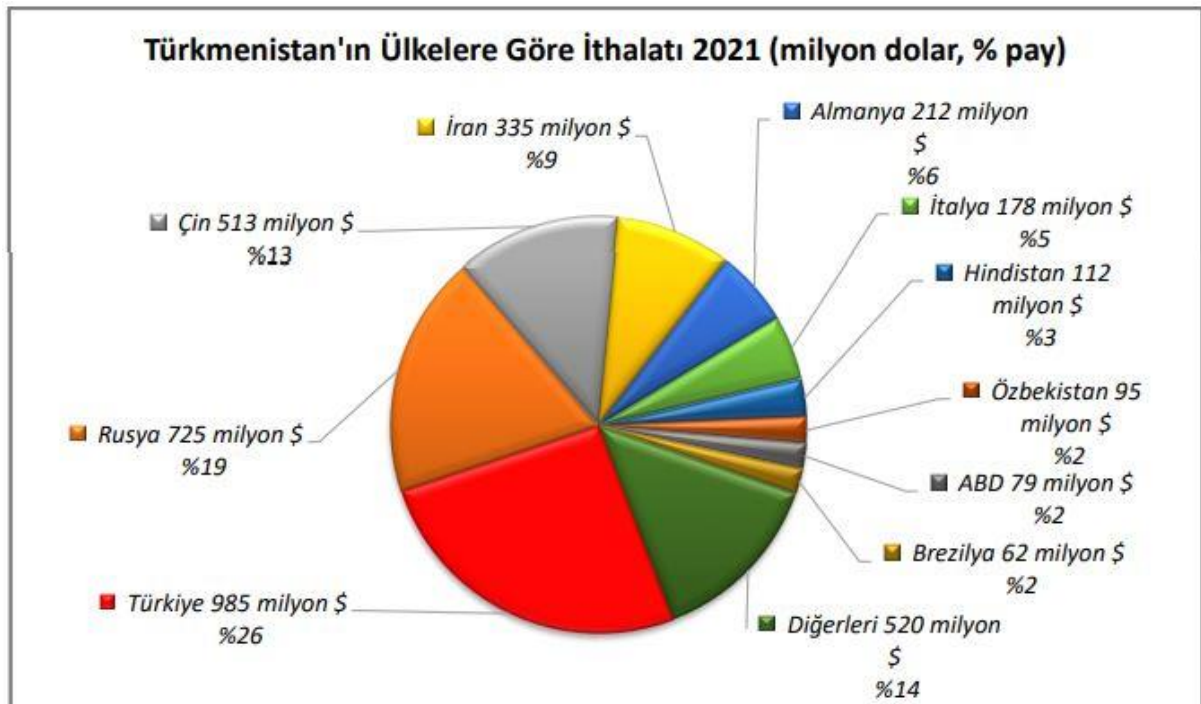
BAŞLICA ÜLKELER İTİBARI İLE DIŞ TİCARET

A)İHRACAT

Kaynak: Trademap, Türkmenistan Verileri

B)İTHALAT

Kaynak: Trademap, Türkmenistan Verileri

11.DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Türkmenistan, 2021 yılında 1,7 milyar dolar ile doğrudan yabancı yatırım çeken ülkeler arasında 72. sıradadır. Ülkedeki toplam yabancı sermaye stoğu 41 milyar dolara ulaşmıştır.

	2020	2021	2022*	2023*	2024*
Ülke dışından gelen doğrudan yatırım (milyon \$)	1 169,0	1 700,0	1 800,0	1 700,0	1 650,0
Ülke dışından gelen doğrudan yatırımın GSYİH ya oranı (%)	1,4	1,7	1,7	1,4	1,2

Kaynak:EIU

*:Tahmin

Türkmenistan'da özellikle enerji sektörü yabancı yatırımcılar için önemli bir potansiyel arz etmesine rağmen, bu sektörde bile ülkeye giren yabancı sermaye oldukça kısıtlı kalmaktadır.

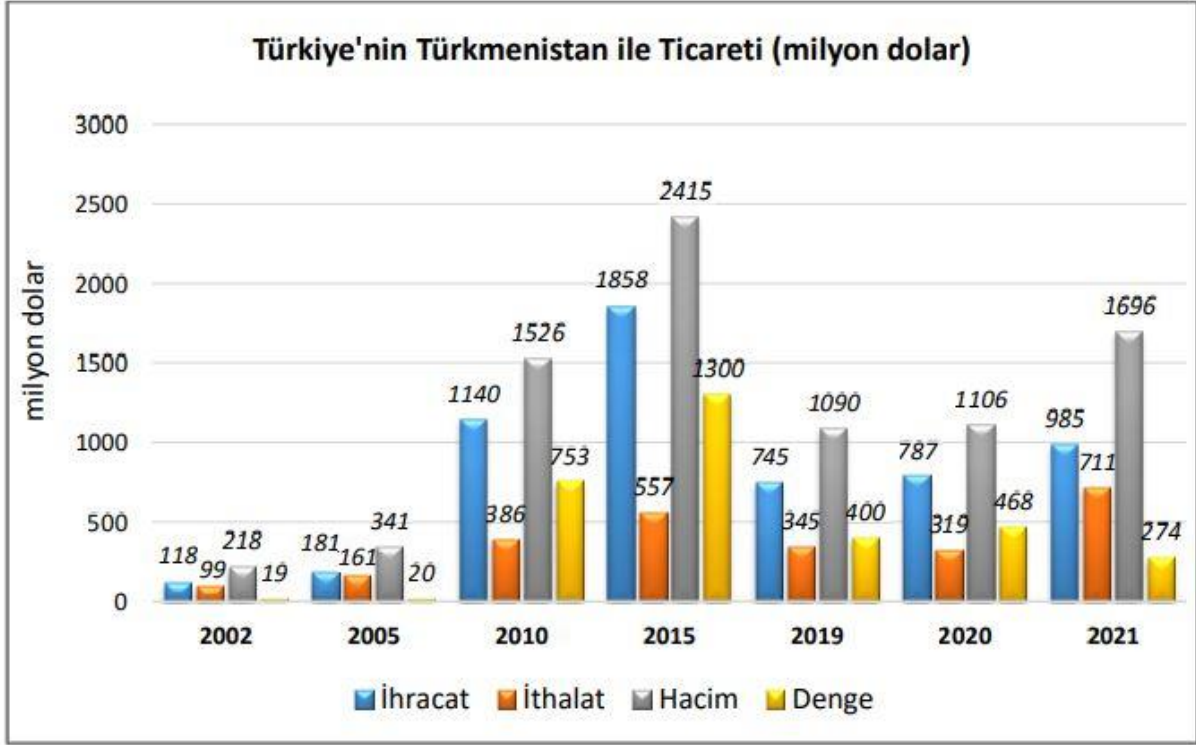
Türkmenistan tekstil alanında ülkeye yabancı sermaye çekme konusunda nispeten daha başarılı olmuştur. Türkmen makamları tarafından yabancı sermayeye destek verildiği ifade edilmesine rağmen, olumlu bir yatırım ortamı yaratmak için gerekli olan siyasi ve makroekonomik reformlar arzu edilen düzeyde gerçekleştirilebilmiş durumda değildir.

Yabancı firmaların Türkmenistan'da yatırımlarını iki alanda değerlendirmek gerekmektedir. Birincisi doğalgaz ve petrol alanında yapılan yatırımlar. Bu alanda Malezya menşeli Petronas, Birleşik Arap Emirlikleri menşeli Dragon Oil ve Rusya Federasyonu menşeli İtera şirketleri ön plana çıkmakta olup, gelir ve ürün paylaşımli özel hükümler içeren anlaşmalar yapılmaktadır.

Diğer taraftan, petrol ve doğalgaz alanının dışında bir üretim veya ticaret alanında faaliyet göstermek isteyen yabancı şirket ve şahısların yatırımlarını tam olarak hukuken koruyan bir sistem bulunmamaktadır. Pek çok yabancı firma, bir Türkmen vatandaşı ile güvene dayalı ortaklık kurmaktadır. Diğer taraftan, Bağımsızlığın ilk yıllarında Türkmenistan'a gelerek burada çeşitli faaliyetler gösteren Türk vatandaşlarına vatandaşlık hakkı tanınmıştı. Bu vatandaşlarımızın kurduğu Türkmenistan menşeli şirketler faaliyetlerine devam etmektedir.

TÜRKİYE İLE TİCARET GENEL DURUMU

TÜRKİYE-TÜRKMENİSTAN DIŞ TİCARETİ

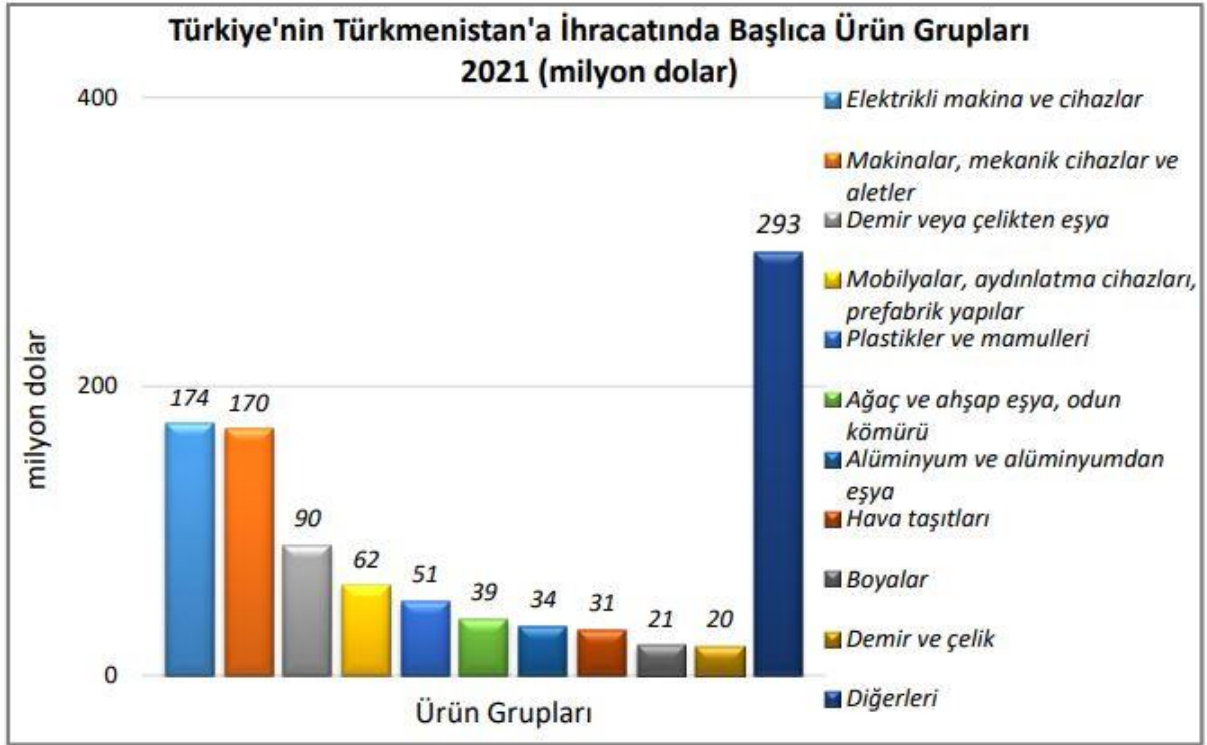
Kaynak: Trademap, Türkiye Verileri

2021 yılında ülkeye ihracatımız 985 milyon dolar olmuştur. İhraç ettiğimiz başlıca ürünler: izole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar; demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı, inşaatta kullanılmak üzere hazırlanmış demir veya çelikten sac, çubuk, vb. ürünler; helikopterler, uçaklar vb. uzay araçları (uydular dahil), uzay araçlarını fırlatıcı araçlar ve yörünge-altı araçları; elektrik kontrol, dağıtım tabloları, panolar, konsollar, kabinler, diğer mesnetler ve sayısal kontrol cihazları ve diğer mobilyalar ve bunların aksam ve parçalarıdır.

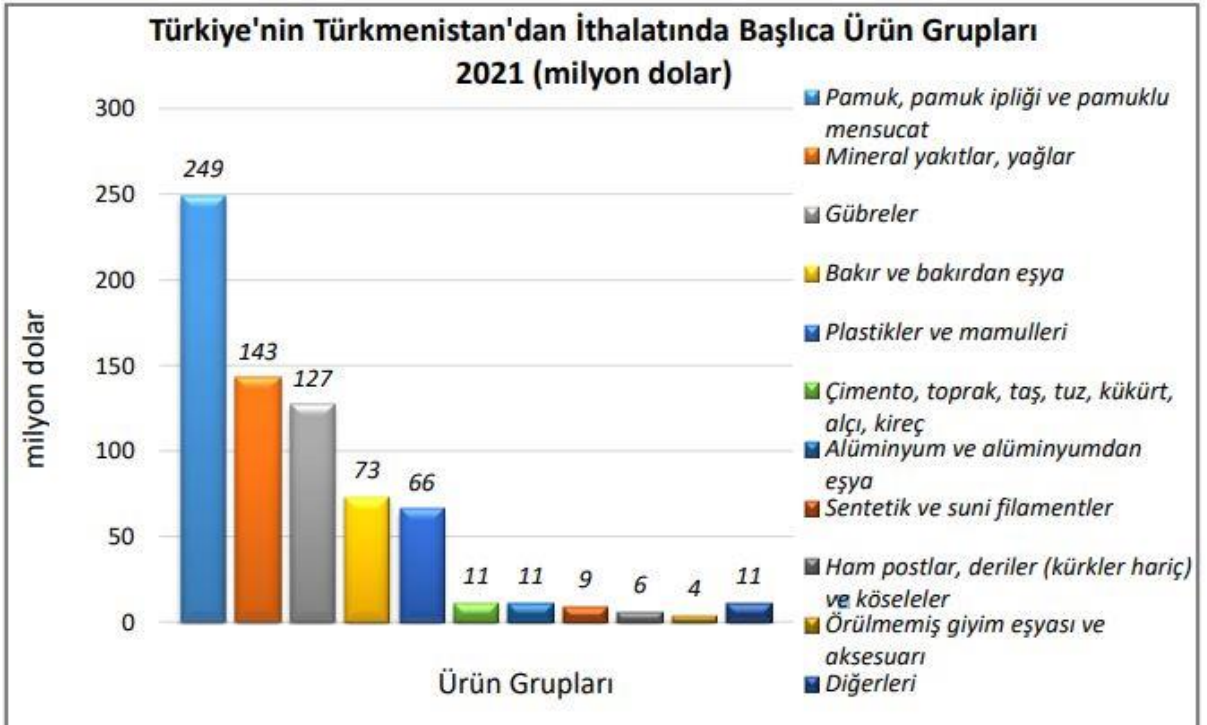
2021 yılında ülkeden ithalatımız 711 milyondır. İthalatımızdaki başlıca ürünler ise petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar; pamuk ipliği (dikiş ipliği hariç) (ağırlık itibarıyla pamuk oranı >= %85 ve perakende olarak satılacak hale getirilmemiş); azotlu mineral veya kimyasal gübreler; rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham) ve pamuk (karde edilmemiş veya penyelenmemiş) dur.

2021 yılında Türkmenistan ile ticarete Türkiye'nin 274 milyon dolar dış ticaret fazlası vermiştir.

TÜRKİYE’NİN TÜRKMENİSTAN’A İHRACATINDA BAŞLICA ÜRÜNLER

Kaynak: Trademap, Türkiye Verileri

Kaynak: Trademap, Türkiye Verileri

EKLER:**EK-1: TÜRKMENİSTAN'IN İHRACATINDA BAŞLICA ÜRÜNLER (BİN DOLAR)**

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2019	2020	2021	Pay (%, 2021)	Değişim (%, 2020- 2021)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			3 165 705	2 519 177	3 082 239	100	22,4
1.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	873 002	233 679	824 368	26,7	252,8
2.	2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	866 144	765 200	614 811	19,9	-19,7
3.	3102	Azotlu mineral veya kimyasal gübreler	132 606	187 983	312 462	10,1	66,2
4.	2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	400 740	399 057	230 755	7,5	-42,2
5.	5205	Pamuk ipliği (dikiş ipliği hariç) (ağırlık itibariyle pamuk oranı >=%85 ve perakende olarak satılacak hale getirilmemiş)	156 744	120 980	176 962	5,7	46,3
6.	2503	Her nevi kükürt (süblime, presipite ve koloidal kükürt hariç)	41 027	42 306	108 173	3,5	155,7
7.	2716	Elektrik enerjisi	13 102	92 917	107 430	3,5	15,6
8.	3902	Propilen ve diğer olefinlerin polimerleri (ilk şekillerde)	70 770	67 158	78 725	2,6	17,2
9.	7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	0	38 374	72 751	2,4	89,6
10.	5201	Pamuk (karde edilmemiş veya penyelenmemiş)	43 537	11 742	64 142	2,1	446,3
11.	0702	Domates (taze/soğutulmuş)	22 810	37 827	57 540	1,9	52,1
12.	2713	Petrol koku, petrol bitümeni ve petrol yağlarının veya bitümenli minerallerden elde edilen yağların diğer kalıntıları	74 314	28 828	52 367	1,7	81,7
13.	3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	42 015	63 384	50 069	1,6	-21
14.	5209	Pamuklu mensucat (ağırlık itibariyle %85 veya daha fazla pamuk içeren ve m2 ağırlığı 200 gr. ı geçenler)	18 621	18 260	39 914	1,3	118,6
15.	5208	Pamuklu mensucat (ağırlık itibariyle % 85 veya daha fazla pamuk içerenler)(m2. ağırlığı 200 gr. ı geçmeyenler)	27 034	22 037	29 968	1	36

Kaynak: Trademap, Türkmenistan Verileri

EK-2: TÜRKMENİSTAN'IN İTHALATINDA BAŞLICA ÜRÜNLER (BİN DOLAR)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2019	2020	2021	Pay (%, 2021)	Değişim (%, 2020- 2021)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			3 367 806	3 361 932	3 816 327	100	13,5
1.	8802	Helikopterler, uçaklar vb.; uzay araçları (uydular dahil), uzay araçlarını fırlatıcı araçlar ve yörünge-altı araçları	5 315	30 460	173 428	4,5	469,4
2.	7214	İnşaat demiri	67 932	114 233	82 450	2,2	-27,8
3.	3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	90 098	101 568	81 534	2,1	-19,7
4.	8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	32 409	35 011	76 603	2	118,8
5.	3002	İnsan kanı, hayvan kanı, serum, aşı, toksin vb. Ürünler	20 707	25 748	71 206	1,9	176,5
6.	7308	Demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı, inşaatta kullanılmak üzere hazırlanmış demir veya çelikten sac, çubuk, vb.	53 793	74 705	68 841	1,8	-7,8
7.	8701	Traktörler	63 289	48 534	67 676	1,8	39,4
8.	8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertörler (örneğin; redresörler) ve endüktörler	9 849	18 805	58 558	1,5	211,4
9.	7304	Demir (dökme demir hariç) ve çelikten ince ve kalın borular ve içi boş profiller (dikişsiz)	62 641	77 298	57 572	1,5	-25,5
10.	4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	45 755	47 344	57 380	1,5	21,2
11.	8411	Turbojetler, turbopropellerler ve diğer gaz türbinleri	9 773	103 383	55 760	1,5	-46,1
12.	7306	Demir veya çelikten diğer ince ve kalın borular ve içi boş profiller	46 101	39 117	53 619	1,4	37,1
13.	1701	Kamış/pancar şekeri ve kimyaca saf sakkaroz (katı halde)	34 507	37 968	46 007	1,2	21,2
14.	8703	Otomobiller	25 656	30 628	42 306	1,1	38,1
15.	1517	Hayvansal ve bitkisel yağlar ve bunların fraksiyonları	13 524	18 078	38 400	1	112,4

Kaynak: Trademap, Türkmenistan Verileri

EK-3: TÜRKMENİSTAN'IN ÜLKELERE GÖRE İHRACATI (BİN DOLAR)

Sıra	Ülke	2019	2020	2021	Pay (% 2021)	Değişim (% 2020-2021)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		3 165 705	2 519 177	3 082 239	100	22,4
1.	Türkiye	344 774	319 387	710 865	23,1	122,6
2.	Özbekistan	388 801	395 080	687 790	22,3	74,1
3.	Çin	867 841	772 845	509 152	16,5	-34,1
4.	Gürcistan	104 112	72 159	198 245	6,4	174,7
5.	Rusya	151 475	320 701	140 605	4,6	-56,2
6.	Brezilya	23 353	43 173	102 468	3,3	137,3
7.	Kıbrıs	31 958	0	93 393	3	0
8.	Ukrayna	82 964	29 512	89 809	2,9	204,3
9.	İtalya	101 197	117 905	71 391	2,3	-39,5
10.	Azerbaycan	202 586	89 861	70 742	2,3	-21,3
11.	Fas	714	34 622	50 606	1,6	46,2
12.	Yunanistan	44 822	37 637	46 595	1,5	23,8
13.	Bulgaristan	16 793	12 288	36 963	1,2	200,8
14.	İran	21 378	20 105	33 308	1,1	65,7
15.	Kırgızistan	5 033	7 161	32 771	1,1	357,6

Kaynak: Trademap, Türkmenistan Verileri

EK-4: TÜRKMENİSTAN'IN ÜLKELERE GÖRE İTHALATI (BİN DOLAR)

Sıra	Ülke	2019	2020	2021	Pay (% 2021)	Değişim (% 2020-2021)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		3 367 806	3 361 932	3 816 327	100	13,5
1.	Türkiye	744 766	786 966	984 889	25,8	25,2
2.	Rusya	543 322	649 475	725 003	19	11,6
3.	Çin	430 853	443 489	513 404	13,5	15,8
4.	İran	289 177	135 486	335 104	8,8	147,3
5.	Almanya	178 024	190 076	211 658	5,5	11,4
6.	İtalya	59 352	51 082	178 191	4,7	248,8
7.	Hindistan	37 309	44 298	111 962	2,9	152,7
8.	Özbekistan	51 489	74 194	95 077	2,5	28,1
9.	ABD	28 514	32 905	79 023	2,1	140,2
10.	Brezilya	7 646	32 485	61 622	1,6	89,7
11.	Hollanda	94 918	36 439	60 095	1,6	64,9
12.	Ukrayna	54 932	56 009	52 523	1,4	-6,2
13.	Japonya	12 319	115 725	36 810	1	-68,2
14.	Fransa	111 492	84 731	36 635	1	-56,8
15.	Polonya	23 317	29 831	34 759	0,9	16,5

Kaynak: Trademap, Türkmenistan Verileri

EK-5: TÜRKİYE’NİN TÜRKMENİSTAN’A İHRACATINDA BAŞLICA ÜRÜNLER (BİN DOLAR)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2019	2020	2021	Pay (% 2021)	Değişim (% 2020-2021)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			744 766	786 966	984 889	100	25,2
1.	8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	24 061	25 675	59 223	6	130,7
2.	7308	Demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı, inşaatla kullanılmak üzere hazırlanmış demir veya çelikten sac, çubuk, vb.	35 452	61 176	37 596	3,8	-38,5
3.	8802	Helikopterler, uçaklar vb.; uzay araçları (uydular dahil), uzay araçlarını fırlatıcı araçlar ve yörünge-altı araçları	0	58	30 522	3,1	52524,1
4.	8537	Elektrik kontrol, dağıtım tabloları, panolar, konsollar, kabinler, diğer mesnetler ve sayısal kontrol cihazları	14 263	13 384	24 173	2,5	80,6
5.	9403	Diğer mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	9 662	18 560	23 321	2,4	25,7
6.	8418	Buzdolapları, dondurucular ve diğer soğutucu vb.	6 974	8 579	21 173	2,1	146,8
7.	7604	Alüminyumdan çubuklar ve profiller	4 823	11 902	19 820	2	66,5
8.	9406	Prefabrik yapılar	27 218	20 112	17 800	1,8	-11,5
9.	8414	Hava veya vakum pompaları, hava veya diğer gaz kompresörleri, fanlar, aspiratörü olan havalandırmaya mahsus davlumbazlar	6 643	5 178	16 080	1,6	210,5
10.	3917	Plastikten hortumlar, borular ve bağlantı elemanları (manşon, nipel, dirsek, flanşlar, vb.)	9 534	5 367	14 568	1,5	171,4
11.	8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertörler (örneğin; redresörler) ve endüktörler	3 994	12 099	14 386	1,5	18,9
12.	8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı (anahtarlar, röleler, sigortalar, fişler, kutular vb.)	4 367	5 293	14 187	1,4	168
13.	2402	Tütün/tütün yerine geçen maddelerden purolar, sigarillolar ve sigaralar	3 378	570	14 020	1,4	2359,6
14.	4411	Ağaçtan veya diğer odunsu maddelerden lif levhalar	8 007	11 112	13 393	1,4	20,5
15.	7326	Demir veya çelikten eşya	16 421	11 582	13 273	1,3	14,6

Kaynak: Trademap, Türkmenistan Verileri

EK-6: TÜRKİYE’NİN TÜRKMENİSTAN’DAN İTHALATINDA BAŞLICA ÜRÜNLER (BİN DOLAR)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2019	2020	2021	Pay (% 2021)	Değişim (% 2020-2021)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			344 774	319 387	710 865	100	122,6
1.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	50 038	19 156	142 727	20,1	645,1
2.	5205	Pamuk ipliği (dikiş ipliği hariç) (ağırlık itibarıyla pamuk oranı >=%85 ve perakende olarak satılacak hale getirilmemiş)	110 258	94 369	140 555	19,8	48,9
3.	3102	Azotlu mineral veya kimyasal gübreler	55 725	53 648	126 695	17,8	136,2
4.	7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	0	38 374	72 751	10,2	89,6
5.	5201	Pamuk (karde edilmemiş veya penyelenmemiş)	41 712	7 118	50 937	7,2	615,6
6.	3902	Propilen ve diğer olefinlerin polimerleri (ilk şekillerde)	5 067	6 941	24 367	3,4	251,1
7.	3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	1 025	18 159	21 701	3,1	19,5
8.	5202	Pamuk döküntüleri	4 603	5 606	20 989	3	274,4
9.	5208	Pamuklu mensucat (ağırlık itibarıyla %85 veya daha fazla pamuk içerenler) (m ² . ağırlığı 200 gr. ı geçmeyenler)	20 707	16 587	18 400	2,6	10,9
10.	5209	Pamuklu mensucat (ağırlık itibarıyla %85 veya daha fazla pamuk içeren ve m ² ağırlığı 200 gr. ı geçenler)	14 704	12 395	17 858	2,5	44,1
11.	2503	Her nevi kükürt (süblime, presipite ve koloidal kükürt hariç)	0	3 035	11 321	1,6	273
12.	7601	İşlenmemiş alüminyum	0	710	10 968	1,5	1444,8
13.	3917	Plastikten hortumlar, borular ve bağlantı elemanları (manşon, nipel, dirsek, flanşlar, vb.)	5 398	4 224	10 502	1,5	148,6
14.	3920	Plastikten diğer levha, plaka, şerit, film, folyo (gözeneksiz)	1 948	1 026	7 864	1,1	666,5
15.	5402	Sentetik filament iplikleri (dikiş ipliği hariç) (perakende olarak satılacak hale getirilmemiş)	293	3 254	7 598	1,1	133,5

Kaynak:Trademap, Türkmenistan Verileri